

Učiteljski list

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja l., 10. in 20. vsakega meseca. — Uredništvo (slovenskega dela) in upravništvo v Trstu (15), Via Udine 35, III. Hrvatski dopisi naj se pošiljajo na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane Lir 24.— — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Št. 6

V Trstu, dne 10. marca 1924.

Leto V.

Učiteljeva osebnost

I.

Velikega, morda največjega pomena v vsem delu šole je učiteljeva osebnost. Vsi lepi učni načrti, vse nadzorstvo, vsa dovršenost šolske zakonodaje ne odtehtajo učitelja, ako je mož na svojem mestu. Vsa vzgojna naloga, kolikor je šola sploh more imeti, je odvisna od učiteljeve osebnosti, a tudi ves pouk nosi nje pečat.

Često naletimo na šolnika, ki je skozi in skozi vrl in neoporečen, ki vrši vestno svoje dolžnosti v šoli in v vsem svojem izvenšolskem življenju. Vzlic temu njegovo delo ne uspeva. Kar otroci pri njem dosežejo, dosežejo morda, ker se ga boje. Če se ga pa bojijo, ga po veliki večini mrzijo in mrzijo tudi njegovo učenost in šolo. Če nimajo pred njim strahu, zbijajo iz njega šale, in sicer prav tako dečki kot deklice. Vsa učiteljeva vestnost in tudi delavnost ne izda nič, če mu nedostaja ugleda med šolsko mladino. Navadno je prav tisti učitelj brez vsakršne moči nad učenci, ki pripisuje šoli največji pomen.

Odkod to nesorazmerje?

Predvsem radi onega plehkega in priskutnega moraliziranja, ki se še danes drži šole in učitelja kot lep iz časov, ki so zatonili. Zaradi onega videza npravstvenosti, ki se v šoli umetno goji pod smešnim predpisom lepega vedenja, ki je pa brez resnične notranje vrednosti. Vsiljevanje npravne vzgoje šoli po predpotopnih nazorih je pustilo predvsem na učitelju oni neizbrisni znak, ki ga tudi danes še tu in tam srečamo in ki je našim stanovskim prednikom prinesel jedkosmešni naziv «šomašter». Pod pritiskom razmer, kakor tudi s pomočjo samozobrazbe se je pri nas ta posebni tip omejeno mislečega in družabnih, verskih, političnih in drugih predsodkov polnega učitelja precej izgubil, dasi ni še dovolj jasnosti, tako potrebne v današnjih motnih časih.

Namen šole je ta, da da ljudstvu primerno njegovemu kulturnemu stanju, znanosti in spretnosti za življenje in sicer po pravilih vzgojeslovja, izčiščenega z družboslovjem (sociologijo). Pouk mora biti zasnovan na praktičnih potrebah in vedno v zvezi z učiteljevim vzgledom. Le tem potom more biti uspešen, more vplivati na razvoj vestnosti otrok. Učiteljski poklic je višji poklic, ki se izvršuje npravno le, če se

upoštevata socialni in transcendentalni interes.

Ako mislimo na to poslednje, bomo tudi razrešili uganko, kako je mogoče, da ima učitelj, ki se navidez ni najmanj ne meni za vzgojo v šoli, vse drugačne uspehe kot oni, ki strogo pazi na slednji gibljaj otroka in ki mu iz leta v leto bere levite, kaj se spodobi in kaj ni dostojno. Naravno, gledati mora, da je njegov pouk čim najbolj zanimiv in v tesni zvezi z življenjem. Tak učitelj doseže tudi pri nezanesljivih učencih ubogljivost in dostojno vedenje, včasih celo pridnost in spoštovanje. Nihče namreč bolje ne presodi npravne vrednosti učitelja kot učenec, in morda brezvestni še najbolj, ker mu je ostal čut za pravičnost v lastno korist živ, kakor ostane trajno živ tudi vsakemu malovrednežu.

Vprašanje uspeha šole, tako v učnem kot v posrednem vzgojnem oziru, je tedaj osebnost učitelja. Če se torej bore učiteljske organizacije za gmotno in pravno neodvisnost učitelja, se bore ne le za dostojnost njegovega obstanka, ampak tudi za uspešnost njegovega dela v šoli. Delo učitelja, ki je le mrtva številka v imeniku, je dvomljivo v učnem pogledu, kakor je škodljivo za npravni razvoj šolodolžne mladine. Vse prizadevanje naše Zveze, od prvega dne obstoja do danes, je šlo za tem, da se obvaruje stanu vsaj trohica neodvisnosti. Marsikdo ni mogel razumeti tega osnovnega smisla organizacije ter je toliko težje občutil organizacijska bremena, če se jih ni sploh otresel. Da, dobili so se celo taki, ki so — «v korist šole» — ubirali baš nasprotno poti, zatiskajoč si siloma oči, da je slično počenjanje tudi šoli le škodljivo. Jasno je namreč, da popolnoma brez svobode tudi osebnosti ni in da ne more biti uspehov v šoli.

Bili smo priča, da je mestoma prevladoval učitelj individualist. Nedvomno je moč osebnih koristi velika, zato je težko odoleti sebičnosti in strastem. Vendar je zgrešeno, če si učitelj dela nade, da bo kot individualist, kot poedinec, ki se je iztrgal iz stanu, s katerim ga vežejo skupne koristi — pa naj je tudi organiziran — najlaže in najbolje obvaroval svoje interese. To mu je kot pripadniku našega stanu trajno istotako nemogoče, kot je nemogoče, da bi hotel spomladi cvesti na drevesu en edin cvet. Kakor je človek ud velike skupnosti v splošno blaginjo, tako je učitelj del stanu, od katerega se ne more odtrgati brez škode za svojega tovariša, za šolo in končno tudi sam zase. Družboslovje in

navrstvo nam kažete velik in edino mogoč cilj človeškega razvoja: interesno harmonijo. Ta skladnost, ki stremi k enakosti človeka, se prej ali slej maščuje posebno nad onim, ki se sam izobčuje iz nje.

Osebnost učitelja je torej nemogoča, če ne vidim in ne razumem, da nisem sam, ampak da je okrog mene družba in da imam dolžnost do nje. Gotovo, da imam najprej dolžnost samega sebe ohraniti. Toda to je v taki tesni zvezi z

vrsto, h kateri pripadam, da je vedno dvomljiv obstoj človeka, ki se iz vrste iztrže. Če so razmere take, da je razvoj učiteljeve osebnosti popolnoma izpodrezen in nemogoč, je to kvarno tudi uspešnemu delu šole ter dokazuje le, da razmere niso zdrave in zato tudi ne vzdržljive. Prej ali slej morajo spet v oni naravni tir, ki dovoljuje tudi učitelju svobodnejši dih, tako v šoli kot izven nje, ne da bi se pri tem količkaj oddaljil od zakonitega.

Dokumenat

Jedna ovdešnja ital. polit. novina donela je jedan klasični, a ujedno simptomat. dopis što mnogo reče sa malo reči i što živo karakteriše mentalitet vladajuće stranke, te ambijenat u kojima se nalazi naše slav. učiteljstvo u Istri. Evo ga skoro u celoti:

«Ebbe luogo l'altro giorno la riunione di tutti maestri delle scuole popolari del mandamento, onde procedere alla costituzione del Sindacato. Presiedeva l'assemblea il nostro dirigente le scuole italiane maestro....., e presentava il segretario politico del nostro Fascio, sign.....»

Com'era da prevedersi, mentre tutti i maestri italiani aderirono, vi si rifiutarono quelli croati... Il loro gesto è una riprova di tutto il fiele che covano negli impotenti precordi contro l'Italia e contro il Fascismo, contro quello Stato che li sfama e li tollera. E' assurdo pensare ad un più o meno tardo ravvedimento di codesti nemici d'Italia, ed è illusione pericolosa in chi coltiva tali assurde speranze. Essi saranno gli eterni nemici nostri e gli «untori» che intossicheranno gli ingenui cuori dei piccoli loro scolari per molti anni ancora, tirandone su cittadini che avranno l'anima satura d'odio e di perfidia contro la Patria. Bisognerebbe fargli capire, una volta per tutte, ch'è più dignitoso ed è più conveniente trasferirsi al di là dei confini, piuttosto che ingombrare la strada a maestri nostri, e mangiare un pane che farebbe **buon pro a cittadini d'Italia.**»

Ne bi trebalo komentara, ali ipak nadodati ćemo par opazaka, pošto smo osvedočeni na vlastitoj koži, da naše sadašnje oblasti prerado uvažuju pritužbe i želje sa strane polit. ličnosti i novina. Znamo mi predobro, da je bila dostatna samo jedna privatna pritužba proti slav. učitelju, da je bio dignut sa službe ili umirovljen. Po gotovo bivaju usvojene želje i pritužbe političke novine vladajuće stranke.

Iz gornjeg dopisa razvidno je, da se snuju u Istri novi učiteljski sindakati i to u ladanjskim općinama, gde smo pre imali samo slav. škole. Konstatujemo, da je prvom sastanku osnivajućeg sindikata, o kojem govori dopis, prisustvovao tajnik mesnog fašija, što bi značilo, da poradjajuće se učitelj. društvo... ne će biti političko ni strankarsko. Doznajemo naprotiv neizravno preko sedam gora, da se jedan škol. nadzornik za slav. škole u kotaru vrlo zauzima za rečeni učitelj. sindikat tako, da ga označuje nepolitičkim, dočim haranguira protiv naše Zveze tvrdeći, da je ona strankarsko-politička organizacija. Znade dotični predobro što je i kakva naša Zveza, a kakvi će biti

sindikati, ali on je — obavio nalog i ovršio svoju dužnost, što nije njegova dužnost. Nikada bo nismo videli ni doživeli, da bi se u predratno doba koji škol. nadzornik mešao u poslove učiteljskih društava, dotično da bi ih snovao ili srušio. Škola je škola, a učitelj. udruženja jesu samo učiteljska i privatna, u nje se ne sme umešati škol. nadzornik, niti uplivati na nje svojim zvaničnim položajem. Ovo je zlouporaba službenog mesta.

Dopis se obara svom žestinom na ono slavensko učiteljstvo što nije prisustvovalo osnovateljnomo sastanku sindikata. Opažamo, da ono nije ni znalo, da će se vršiti sastanak, nit da se snuje neko novo italijansko učitelj. društvo.

Ali trebalo je nešto izmisliti i reći, samo da se nepravredno ocrni naše slav. učiteljstvo i prinuka oblasti, da i one zadnje ostanke ostanaka slav. učiteljstva u Istri baci na cestu bez krova i kruha. I to zato, jer je ono puno žučni proti Italiji i proti fašizmu, te proti državi što nas trpi na našoj rodnoj grudi i što nas rešila gladi. Ludo je misliti i nadati se, da će slav. učiteljstvo progledati. Mi smo večni neprijatelji države, koji ćemo trovati duše naše dece u školi, te ih odgojiti tako, da ćemo im duše napuniti mržnjom protiv domovine. Zato — sovetuje nam se — da je dostojno i bolje za nas, da se preselimo svi preko medje, da ustupimo svoja učit. mesta italij. učiteljstvu, te da ne jedemo kruh, što će dobro doći državljanima Italije.

Verujemo u ovo zadnje; ali svetu pravicu državnu i naravnu imadu sinovi ove zemlje, da ih zemlja hrani. Mi smo sada novi državljani Italije, a nekulturna je nepravica terati učitelje iz njihove rodne zemlje. Davno je pak nestalo onih učitelja, koji nisu uživali italij. državljanstva. Oko 150 naših učitelja i učiteljica naprotiv moralo se je iseliti zbilja preko medje, a bili su u posedu italij. državljanstva. A otišli su samo zato, što su službovali na slav. školama u Istri i što su jezikom i porodom bili Slaveni. Bolje rečeno, morali su ostopiti svoja mesta onima, koji traže kruha... Konačno žali nas u dušu i vredja, što se nas ne smatra državljanima Italije zato, što naš materinski jezik nije italijanski. Ogorčuje nam se dušu opet, što se nas opada i crni nepravredno, veleći, da smo neprijatelji države samo zato, što nismo članovi ital. učitelj. sindakata. — Golema nam se nanaša nepravda konačno, što i službeni organi začeli sada nekako minirati temelje naše Zveze proglašujući ju političkom. Na ovo ćemo samo ovo primetiti: da još nismo doživeli da bi koji izaslanik kojeg slavenskog polit. društva prisustvovao našim društvenim zborovanjima, nit se ikoja polit. slavenska ličnost usudila javno ni tajno uplivati na našu organizaciju. Mi bismo se tomu odlučno usprotivili. A napokon moramo istaknuti, da u našoj Zvezi jesu zastupane sve slav. polit. stranke bez opaske i ograde, čime hoćemo da istaknemo, da je naša

organizacija izvanstranačka i nepolitička, buduć dakle prima svakog slav. učitelja pripadao ma bilo kojoj strani.

Dvojimo pak da bi što nama i učiteljskoj stvari koristila fuzija svih učitelj. društava u jedno novo italij. stranačko udruženje već zbog toga, što ne ćemo da budemo društveno političko telo. A uz to vrlo je teško držati na okupu sve učitelje istog

jezika, a bilo bi to uopće nemoguće učitelje više narodnosti. — Nama jedino može koristiti suradnja (kooperacija) između raznih učitelj. društava. Držimo da je ovo mnenje ogromne većine slav. učiteljstva ovih pokrajina, pak se ne ćemo nit možemo udaljiti od programnih točaka naših društvenih pravila, nit ćemo svojevóljno likvidirati naša opstojeća društva.

Alkoholno vprašanje in šola

«Alkoholno vprašanje stoji danes v ospredju zanimanja, in to ne le zdravnikov, pravnikov, socialnih politikov, nacionalnih ekonomov in vzgojiteljev, ampak najširših krogov sploh,» piše dr. I. Robida v svoji knjigi «Psihične motnje na alkoholski podlagi». Res je, veliko je zanimanje za alkoholizem med vsemi narodi, po vseh delih sveta; toda naše ljudstvo je še malo ali nič poučeno o tem najhujšem zlu za človeštvo. Vzrok tej nevednosti našega ljudstva pa je, poleg drugih činiteljev, tudi šola.

Ko otrok doraste, ga morajo starši pošiljati v šolo. Šola pa ima vsled tega težke obveznosti in svete dolžnosti, da pospešuje otrokov telesni in duševni razvoj. Nič pa bolj ne ovira duševnega in telesnega razvoja otroka kot alkoholizem, zato je šola dolžna, da otroka varuje pred njim in ga o njem pouči. In potom šole naj pride poznanje te ljudske epidemije tudi med ljudstvo. Vsak učenec, ki dovrši ljudsko šolo, bi moral temeljito poznati vpliv opojnih pijač na telesni in duševni razvoj, na zdravje, na nravnost in na narodno gospodarstvo. Potem bi bilo nemogoče, da bi to ne vplivalo na njihovo poznejše življenje. V šoli se nudi prilika pri vseh predmetih poučevati o alkoholizmu in delovati proti njemu.

Ako uvažujemo velik vpliv, ki ga ima šola na razvoj slabih navad, strasti in razvad s tem, da ovira njih kali, ki poganjajo bodisi iz prirojenega nagnenja, bodisi da so se zasejale v mlado dušo v slabem miljeju, se moramo čuditi, da danes šola ne stori skoraj ničesar v vprašanju alkoholizma, četudi je to vprašanje radi higijenične in narodno-gospodarske važnosti obrnilo nase pozornost vseh javnih činiteljev. Ob takem zadržanju šole napram temu vprašanju ni čudno, če ima ljudstvo alkoholne pijače za univerzalno zdravilo in za dobroto vseh dobrot ter jih pije vse od dojenčka do starčka in se zlorabijo ob vseh veselih in žalostnih prilikah. Vem iz lastne izkušnje, da dajejo nevedne matere dojenčkom žganje, «da bolje spe». Videl sem očeta, ki je napajal štiriletnega sinčka z vinom v menju, da se mu bo privadil in ga ne bo opijanilo, ko bo odrasel. Moji devetletni učenki je dajal oče zjutraj žganja, ker je bila šibka, da bi se okrečila. Šestletnemu učencu so starši preganjali kašelj s tem, da so mu dajali vsak večer kozarček brinovca. Podobnih slučajev poznam iz svojega osemnajstletnega službovanja nebroj; pa ni potrebno jih naštevati, ker že ti dovolj povedo in je obče znano, kolika je nevednost naših ljudi o škodljivosti alkohola.

Ako deluje na šoli učitelj, ki je spoznal po svojih zasebnih študijah in po svojem opazovanju obseg in pomen pogubnega alkoholizma in po svoji vesti poučuje učence o škodljivosti opojnih pijač, sviri pred njimi, kara in časih tudi kaznuje, naletijo pogosto na odpor nerazumnih staršev. Pretirano so občutljivi, če se dotakne te rak-rane, na kateri boleha

marsikateri oče in tudi mati naših šolarjev. Previden mora biti učitelj pri tem pouku, da mu ne podtaknejo hujskanja proti avtoriteti staršev in ne nakoplje šoli neprijateljev v občini. Kljub tej težkoči pa uspešno delujejo nekateri učitelji in učiteljice proti alkoholizmu s poučevanjem otrok o škodljivosti alkoholnih pijač in z vzgledom lastne abstinence.

Da pa nimamo več delavcev med učiteljstvom na tem polju, ni krivo učiteljstvo; temveč to, da ni strokovno izšolano za ta pouk, ker tega nauka ni prejemale na učiteljišču. Mrvica higijenične pouka, ki je vpeljan na učiteljišču v okvirju naravoslovja nikakor ne zadostuje učiteljstvu, ki naj s šolo izboljšuje zdravstvene odnose med ljudstvom. V alkoholni kuži in o dolžnosti ovirati jo med ljudstvom nismo slišali pri tem pouku za mojega šolanja niti besede. Danes pa temu tudi ni bolje, ako ni dotični zdravnik, ki predava o higijeni, sam zavzet za to vprašanje. Vsled tega si mora starejše in mlajše učiteljstvo pridobivati s privatnim študijem poznanje alkoholnega vprašanja, da bo mogla šola tudi v tem oziru vršiti svojo sveto dolžnost.

Učiteljstvo mora seči po protialkoholni literaturi in knjige o alkoholizmu, kakršnih imamo tudi Slovenci že lepo število, naj se naroče za vse šolarske in učiteljske knjižnice. Nek gospod, ki je osivel v požrtvovalnem delu za blagor ljudstva, mi je rekel ob neki priliki: «Podcenjeval sem protialkoholno delo, dokler mi ni protialkoholno štivo odprlo oči; danes pa vidim, da je najpotrebnejše delo med ljudstvom — delo proti alkoholizmu.»

Nikakor pa ni zadosti, da izpopolnuje ta ali oni učitelj svoje znanje v higijeni in alkoholizmu z zasebnim čitanjem, temveč prirejati bi se morali za učiteljsko higijenični tečaj, pri katerih naj bi predavali dobri in izkušeni zdravniki poleg drugega zlasti o socialno-patološnem pomenu alkoholizma in na učiteljiščih naj bi se več predavalo o higijeni posebno z ozirom na alkoholizem. Seveda se ni mogoče tu izogniti zahtevi po šolskem zdravniku, ki bi imel lahko v tej zadevi najlepše uspehe in ki je šoli prav tako potreben kakor šolski nadzornik.

Zahteva, da naj se uvede pouk o alkoholizmu na vseh šolah, ni pretirana, če pomislimo, da je tak pouk v nekaterih državah že obližaten in ga štejejo med glavne predmete in da ga bodo slednjič primorane uvesti tudi druge države, ker bodo prisiljene na ta način nastopiti proti tej ljudski epidemiji, ki se silno hitro širi in je pogubnejša kot so druge. Konečno so pa ljudska šola, ljudska vzgoja in pouk ter ljudski blagor in alkoholno vprašanje v tako tesni zvezi, da jih ni mogoče ločiti. M. M.

Smrtna kosa. Tov. Mariji Veselič v Vrhpolju pri Vipavi je 4. t. m. umrl oče. Naše sožalje!

Za sanacijo pevskega zbora Zveze: Stava Milčinski-Levstik v Mirnu L. 30.—, poslano po t. L. Urbančiču. Hvala!

Iz zakonodaje

Grajenje šol

Čl. 1. — V zadevah šolskih stavb bodo občine vsakega šolskega proveditorata razdeljene v naslednje vrste:

a) občine z velikim številom analfabetov (nad 40%), kjer nedostaja, z ozirom na ustanovljene razrede, nad $\frac{1}{5}$ šolskih sob od števila obstoječih;

b) občine z velikim številom analfabetov, ki imajo nad $\frac{1}{5}$ obstoječih sob neprimernih za učne svrhe;

c) občine s srednjim analfabetizmom in z nepopolnimi šolskimi stavbami;

d) občine z majhnim analfabetizmom in z zadostnimi šolskimi zgradbami.

Občine, ki jih zadene potres, se uvrščajo v kategorijo pod a).

Razvrstitve za prvo triletnje se sestavijo na podlagi obstoječih odlokov v učnem ministrstvu za vse proveditorate, upoštevajoč predpise prejšnjih odstavkov.

Koncem vsakega triletja bo vsak šolski proveditorat prevrstil občine v štiri kategorije po prostorih kakor se izkažejo: nezadostni, srednji, dobri in izvrstni.

Čl. 2. — Prispevki, ki so določeni za šolske stavbe v proračunu učnega ministrstva, se bodo razdeljevali letno v štiri zgoraj navedene kategorije v odmeri $\frac{10}{20}$, $\frac{6}{20}$, $\frac{3}{20}$, $\frac{1}{20}$. V vsaki kategoriji bo imelo prednost grajenje šol na deželi.

Čl. 3. — Stroške za grajenje in nakup ter za opremljanje in poprave šol nosijo občine.

Država omogoča trošenje občinam tako, da prevzema plačevanje obresti najetih posojil in da dovoljuje podpore. Državni prispevki se razdele proveditoratom po njih potrebah.

V šolskih zgradbah, ki se zidajo v seliščih, kjer ne obstojita več kot dve šoli in nedostaja stanovanj, se morajo pripraviti tudi stanovanja za učiteljsvo.

Čl. 4. — Za male občine sestavijo načrte in zgrade šole na račun občin poleg državnih pooblaščenih bitij tudi delegirana bitja (Ente) za upravo šol, ki so se zanimala za šolsko stavbarstvo v predelih, njim določenih.

Ce se taka bitja osnujejo po občinah, se državni prispevki odkažejo po posredovanju istih bitij, s poverilom občin.

Čl. 5. — Načrte šolskih stavb, napravljene po predpisin, ki se bodo izdali z odlokom učnega ministrstva, bodo odobrili kr. proveditorji po nenuju pokrajinskega zdravnika in stavbenega urada.

Odobrenje načrta pomenja proglašenje javne koristi. Za potrebne razlastitve se uveljavijo predpisi čl. 12 in 13 zakona za saniranje mesta Napoli od 15. januarja 1885.

Čl. 6. — Občine, ki sklenejo najeti posojila neodvisno od Depozitne hranilnice in posojilnice (Cassa depositi e prestiti) in ki nameravajo doseči ugodnost, da plača država obresti, morajo predložiti učnemu ministrstvu (potom kr. prov.) poleg prošnje še sledeče listine:

a) prepis zadolžnice. V zadolžnici se mora navesti doba odplačevanja (amortizacija) in amortizacijska letna kvota. Kot jamstvo za posojilo se ne sme nikdar zastaviti nepremičnina, za katero se vpraša državna pomoč;

b) prepis sklepa občinske uprave, s katerim se vpraša državni prispevek za plačanje obresti po-

sojila, obvezuje se istočasno, da bo občina vedno rabila zgradbo le v šolske namene ter da bo učiteljsvu brezplačno dajala stanovanje, grajeno v to svrhu.

Čl. 7. — Državni prispevek za posojila (kakor govori prejšnji odstavek) se dovoljuje posojilnim bitjem z odlokom učnega ministrstva. V odloku mora biti označen letni znesek, ki soglaša z obrestmi posojila in ki ga prispeva država v obliki in odmeri kakor ga določa Depozitna hranilnica in posojilnica.

Učno ministvo izda izplačilni odlok letnega obroka za kritje obresti posojila, kadar je odobren pregled dela in ugotovljen skupni trošek.

Izplačilo obroka prične s sledečim 1. jan, ali 1. jul. po dovolitvi.

Čl. 8. — V slučaju zakasnitve ali odklonitve od strani občin, da bi se naglo najelo posojilo ali da bi se oskrbeli potrebni akti, se bo to uradno odredilo, zaslišaje Depozitno hranilnico in posojilnico z ozirom na jamstvo posojil in po predpisih, ki se določijo z dekretom učnega ministrstva.

Čl. 9. — Kmečki kreditni zavodi in posojilnice se pooblaščajo, vključiti grajenje šolskih stavb na deželi med podjetja, za katera lahko oskrbe financiranje, ako bi njih pravila to tudi zabranjevala, če prispeva država za plačanje obresti v odmeri 4%.

Čl. 10. — Za razvoj načrta grajenja (kakor določajo predidoci členi) bodo vsote, odkazane v proračunu stroškov učnega ministrstva za prispevanje države, da se plačajo obresti posojil, najetih za gradbo šol, postopno zvišane tekom 10 let, začeni s 1. julijem 1924., s stalno letno vsoto 1.000.000 lir.

Čl. 11. — Občinam in javnim bitjem, ki se ukvarjajo s poukom osnovnih šol, se bodo dovoljevale podpore za grajenje in opremo šolskih prostorov na deželi le tedaj, če šole ne bodo imele več ko dveh razredov ter stanovanje za učitelja.

Podpora se bo dovolila v odmeri polovice stroškov v navedeni namen in nikdar preko 50.000 lir. Za ostanek stroškov bodo občine lahko dobile posojilo pod ugodnimi pogoji.

V izrednem proračunu stroškov učnega ministrstva bo določena vsota 5.000.000 lir na leto skozi 20 finančnih dob, počeni s 1. 1924—1925, za dovoljevanje podpor kakor govore prejšnji odstavki.

Odrejamo, da se ta dekret, opremljen z državnim pečatom, vpiše v uradno zbirko zakonov in dekretov kraljevine Italije, pošiljajoč ga vsem, ki ga imajo upoštevati in skrbeti, da bo upoštevan.

Rim, 31. decembra 1923.

(Podpisi).

Norme za izvršbo šolsk. zakona 1. okt. 1923., št. 2185.

Verski pouk.

Čl. 1. — Verstvo se praviloma poučuje v začetnih urah in v dveh zaporednih dneh tedna skupno 1 uro v pripravljanih razredih, 1½ ure v I. in II. razredu ter 2 uri v ostalih razredih.

V nižjih razredih osnovne šole v drugojezičnih ozemljih je dovoljena za pouk verstva raba krajevnega jezika.

V šolah jezikovno mešanih ozemelj skrbi šolska oblast, da se vsi otroci nižjih razredov učijo verstva v svojem materinem jeziku, po potrebi v ločenih skupinah.

Čl. 2. — Poučevanje verstva je poverjeno učite-

ljem po ministrskih predpisih 11. novembra 1923.; le če ni mogoče urediti verskega pouka po načinu, ki ga določajo minist. predpisi, se poveri osebam, ki nimajo sicer ničesar skupnega s šolo.

Do novih odredb bodo smele v ozemlju, anektiranim z zakonom 26. sept. 1920., št. 1322 in 19. dec. 1923., št. 1778, ako ni didaktičnih ali moralnih ovir, še nadalje poučevati verstvo osebe, ki so to vršile po nalogu predpisov, veljavnih pred dekretom 1. okt. 1923., št. 2185.

Cl. 3. — Vsako leto pred početkom pouka se bo didaktični ravnatelj, in kjer tega ni, kr. nadzornik osebno dogovoril z najvišjo cerkveno autoriteto v didaktičnem okrožju v svrhu izbire verskih učiteljev. Izkaz, podpisan od njega in cerkvene oblasti, se pošlje kr. proveditoratu s priporočilom.

Kr. proveditor pripozna sposobnost predloženih učiteljev in jim poveri eden ali več razredov v smislu točk 2. in 3. didakt. predpisov glede verskega pouka, ministrska odredba 11. nov. 1923.

Cl. 4. — V slučaju, da ni usposobljenih učiteljev, predloži didakt. ravnatelj kr. proveditorju izkaz oseb, ki se izjavijo voljne poučevati verstvo in ki jih priporoča tudi cerkvena autoriteta.

Cl. 5. — Starši ali njih pravni namestniki, ki hočejo sami skrbeti za verski pouk svojih otrok, morajo to pismeno sporočiti didakt. ravnatelju in navesti način, kako poskrbe za verski pouk. Didakt. ravnatelj oprostí sam učenca pouka v onih urah, ko je verstvo, in upošteva dobljene izjave za opombe v spričevalu.

Cl. 6. — V ozemlju s katol. prebivalstvom je dovoljena raba šolskih prostorov za pouk verstva onih otrok, ki jim starši sami oskrbe veroučitelje.

V ozemljih, kjer so, po mnenju šolske oblasti, dovoljne skupine nekatolikov, je tudi dovoljena raba šolskih prostorov za verski pouk drugovercev, toda druge ure kot katoličanom.

V obeh slučajih morajo predstavniki verskih občini, ki prevzamejo pouk, predložiti did. ravnatelju potrebno poverilo, ki so ga prejeli od staršev ali njih namestnikov.

Tvorjenje razredov.

Cl. 7. — Didakt. ravnatelj poskrbi v začetku šolsk. leta, da se sestavijo prvi razredi osnovnih šol na podlagi izkazov učencev, javljenih po županstvu.

Kjer obstoji «materinska šola», bo razvrstil učence v različne razrede po različni pripravi, ki so jo dosegli v «materinski šoli».

Kjer ni to mogoče, bo učitelj 1. razreda, v svrhu bolj urejenega učnega postopanja ločil otroke v prvih mesecih pouka, vendar ne preko šestega meseca, po njih pripravljenosti in zmožnosti.

Ko preteče šest mesecev pouka, sme did. ravnatelj, kjer ne obstoje diferencirani razredi, poveriti v posebnih urah nerazvite in nenadarjene otroke učiteljem, ki jih smatra sposobnejše.

Cl. 8. — Učenci, ki niso sposobni za višje razrede, dasi pripadajoči različnim šolam, se zberejo, kjer je mogoče in če ni njih število manjše kot 25, v poseben razred, ki ga did. ravnatelj poveri izkušenemu in posebno zmožnemu učitelju. Pouk v takem razredu prične en mesec prej kot v drugih.

Tekom prvih dveh mesecev lahko učitelj predlaga, da napravijo sposobni učenci skušnjo za prestop v višje razrede.

Skušnja se vrši v navzočnosti didakt. ravnatelja ali višjega učitelja, ki ga did. ravnatelj pooblasti, in učitelja onega razreda, ki naj bi sprejel učenca,

Menjava učiteljstva.

Cl. 9. — Vsako leto odloči did. ravnatelj učiteljstvu razrede tako, da se razredniki imenujejo za vse razrede, od I. do V., ne da bi pri tem kaj oviralo, če so se učitelji udeležili natečajev za službe z razlikovanjem sposobnosti. Ako ni mogoča popolna menjava, je treba vsaj delno menjati in sicer:

- 1) učiteljstvo I. in II. razreda;
- 2) učiteljstvo III., IV. in V. razreda.

Presojanje učnih uspehov.

Cl. 10. — Za prestop v II., III. in V. razred ob sklepu šols. leta odkaže razredni učitelj, v prisotnosti enega učitelja, imenovanega od did. ravnatelja iz višjih razredov, tekem vsaj enega tedna pouka, vsakemu učencu letne redove iz vseh predmetov učnega načrta, upošteva je klasifikacijo tekem leta, doseženo zrelost učenca ter končno tudi to, kako je odgovarjal učitelju iz višjega razreda.

Če ni učitelja višjega razreda v oni šoli, kjer se vrši izpraševanje, ga nadomešča did. ravnatelj ali učitelj, ki ga je imenoval did. ravnatelj iz kakšne druge šole.

Cl. 11. — Letno predavanje se izvrši z uspehom od 1 do 5 in sicer: pohvalno, dobro, zadostno, srednje, nezadostno. Če je učenec zamudil nad polovico lekcij in se mu te zamude niso iz važnih vzrokov opravičili, se ne reduje.

Cl. 12. — Učenci, ki so dosegli v vsakem predmetu vsaj tretje mesto (zadostno), izvzemši določbe čl. 16., so sposobni za prestop v višji razred.

Vendar je mogoče vpisati v II. in III. razred one učence, ki niso v več ko treh predmetih dosegli le četrtega mesta pri redovanju.

Komisija bo na najprimernejši način in v raznih učitelj, ki jih dobí za one predmete, v katerih niso bili sposobni. Če pri izkušnji ne dosežejo tretjega mesta, se spet predajo nižjim razredom.

Cl. 13. — Učenci, ki pridejo iz zasebne šole, ali so se doma poučevali, se vpišejo začasno v oni razred, za katerega se zavzamejo.

Vpisanje je trajno, če so spoznani zmožni na podlagi kratkih usposobljenostnih skušenj iz vseh učnih predmetov, ki jih morajo napraviti, po odločbi razrednega učitelja, v prvem mesecu šolskega leta.

Nesposobne odkaže didakt. ravnatelj, po poročilu izprašujočega učitelja, kakemu nižjemu razredu.

O uspehu skušenj vsakega učenca in odkazanju razreda naredi izprašujoči učitelj opazko v dnevniku, o katerem govori čl. 27.

Cl. 14. — Skušnja za prestop iz IV. v VI. razred se vrši v prisotnosti razrednega učitelja, did. ravnatelja in še enega učitelja, če le mogoče iz višjega razreda.

Komisija bo na najprimernejši način in v raznih presledkih, vedno pred zbranim razredom, sodila pripravljenost in zrelost poedinih učencev v vseh predmetih. Presojanje komisije, ki se zabeleži na podpisanem zapisniku, se izrazi v obliki, kakor predpisuje čl. 11.

Cl. 15. — V razredih nad petim se vršijo skušnje za vsak razred pred komisijo, ki je sestavljena iz razrednega učitelja, iz did. ravnatelja ali pooblaščenega učitelja in iz učitelja srednjih šol ali, če bi ga ne bilo, iz osebe, ki je izkušena v snovi, o kateri govori 10. člen kr. dekreta 1. oktobra 1923, št. 2185 in ki jo izbere did. ravnatelj.

(Dalje.)

FELJTON

Srečko Kumar

(Nadaljevanje).

Mimo je šel znanec, pogledal in se je hitro obrnil v stran.

«Ta ni baš tvoj prijatelj», sem rekel in sem ga pogledal v obraz. Srečko se je zasmel:

— Prijatelje imam in neprijatelje, slabič, kdor nima teh poslednjih. Čuj, če so mi prijatelji potrebni, so mi sovražniki tembolj. Prijatelji so za počitek, sovražniki za delo.

Ko me prvi pehajo v brezdelje, mi drugi brezdelje ubijajo, naganjajo me k novim naporom.

Imam neprijatelje, ki so ljubosumni na moje uspehe in imam sovražnike zaradi ostrih polemik z njimi. Meni na primer ni dovolj, da imam pevski zbor zato, da se tam zbirajo mladi ljudje, da govori naš jezik in se ne izgubijo v tujih družbah. V mojem zboru se mora kazati hrepenenje po lepoti. Smo li manj nadarjeni od drugih narodov? Zakaj bi zaostajali za njimi? Čim višje — to bi moralo biti naše geslo. Le ta pot bi nas peljala tudi do političnih uspehov. Kdo je raznesel češko ime v svet, če ne češki umetniki, češki violinisti, njih orkester, njih zbori; kdo je prisilil Evropo, da je obrnila oči na Indijo, če ne Tagore! Kdo je združil poljski narod, če ne Sinkiewicz! Kdo je povzdignil ugled Poljske, če ne Chopin, Moniuzko in Paderevski! Predvsem je potrebno za mal narod kot je naš, da se kulturno izveljavlja, zakaj trdno uverjen sem, da le s kulturnimi uspehi pridemo do političnih. —

Izpil je kozarec vode in je takoj nadaljeval:

— Stiki z italijanskimi glasbeniki so nas prepričali, da so italijanski umetniki še najmanj fanatični, da so veliki poštenjaki, da najbolj razumejo naš položaj in iščejo tudi sami stike z nami. Le malo časa smo v stikih s tržaškimi glasbeniki in že imajo čisto drugačno mnenje o nas. Nismo jim več nekulturni barbari, ampak narod, ki je dosegel že lepe uspehe na glasbenem polju. Prav tako bi morali seznaniti italijanske slikarje z našo slikarsko umetnostjo in predvsem italijanske literate z našo literaturo. — Ne poznajo jezika? — Dobro! Preskrbeti bi jim morali dobre prevode Cankarja, Župančiča, in če bi jih ne marala zalagati italijanska založništva, naj bi jih zalagala naša: bolj bi koristila s tem, kot če izdajajo slabe originalne publikacije!

Ura je odbila enajsto in pol. Dež je ponehal, kavarina se je začela prazniti, Kumar je obmolnil.

Ne vem zakaj sem se spomnil neke vaje v Gorici. Zrak je bil kot žrjavica, vsi smo bili brez volje, v nekaki gluhi dremavici. Pa je prišel Kumar in smo začeli peti. Temperamentno je vodil zbor. Curkoma mu je lil pot s čela. Slekli si je jopič, slekel telovnik, odložil ovratnik. Mokra srajca se mu je sprijemala s telesom in se mu je trgala, a utrujenosti ni kazal. Ves je živel v skladbi. Pri veseli pesmi se mu je smehljal obraz, pri žalostni se mu je spačil v žalostne gube; včasih je bil poln blaženosti, včasih je gledal kot bes. Kot hipnotizer nas je vodil skozi nianse čuvstev v morje razpoloženja, s silo in odločnostjo, ki ne priznava ovir. In zopet sem se spomnil, kako je s preziranjem časa in mraza letel v Postojno k pevcu, ki se mu je puntal, ter ga je prisilil, da je zopet prišel k zboru.

In spomnil sem se, kako je Kumar organiziral pri sebi umetniške večere, da bi pridobil močnih ljudi, da bi jih navdušil in vporabljal za propagatorje

svojih umetniških hotenj. Natančno vidim Kumarjevo okusno sobo pred seboj. Na steni Tratnikova Mira in motiv iz Beguncev in še nekaj drugih slik, tam lepe fotografije Župančiča, Cankarja, Lajovca, Groharja, Jakopiča in Pembaurja. Dolg klavir zavzema skoro pol sobe. Zraven je omara, polna knjig in muzikalij. Tu se upogibajo deske pod grmado slovenskih tiskanih skladb, znešenih skupaj z vsega Goriškega, Krasa in Istre, tam kup rokopišev v naših mlajših skladateljev. V sobi in predsobi polno šuma, polno ljudi, polno razpoloženja. Zdaj bere slovenski pisatelj svojo novelo, zdaj recitira italijanski pesnik svoje pesmi, zdaj zapoje pevka Lajovca ali Kogoja in Kumar igra Kogojevo Fugo in Chopinove Etude. In če ni našel Kogoj pri vseh odprtih src, je razgrel vse Chopin.

Tistih ur sem se spomnil in sem vprašal Kumarja kar naravnost: «Ali ni tvoj največji ljubljenec v glasbi Chopin?»

— Chopin, — je odgovoril tiho. — Ljubim ga že iz mladih let tako kakor nobenega drugega skladatelja. Smisel za lepo sem pridobil pravzaprav že v Gorici v prvem razredu gimnazije. Sestra me je peljala k «Lohengrinu». Neverjetno, kako silen vtis je naredila tedaj name Wagnerjeva glasba.

Nič manjšega vtisa ni zapustil v meni kasneje Musorgskega «Boris Godunov». Tedaj sem bil že na učiteljski. Ko sem končal drugi letnik učiteljskega in sem bil na počitnicah doma v Kojskem, sem slišal v gradu Chopinovo Mrtvaško koračnico. Igrala jo je mlada ženska, ki je prišla iz mesta na obisk. Pod vtisom te skladbe sem taval okoli kot mesečen. In od tedaj se nisem mogel več ločiti od Chopina. Njega ljubim najbolj, ker je mojemu čuvstvom najbolj soroden, človek hipov je in pesnik hrepenenja. Junaški in demonski je kot na najkrepkejših mestih Beethoven čudovito soroden je Chopin Cankarju in Dostojevskemu, ki sem ju najraje čital v mladosti. Kot pri teh dveh, prepleta vse njegove stvari potlačeno hrepenenje, ki hoče raztrgati prsi. Ni ga večjega poeta kot je Chopin. Ni kot Liszt, ki je nadel nekaterim svojim stvarim toliko umetnega nakita, da pod njim čuvstvo komaj še tli. Chopin ne išče nakita, njegovo čuvstvo je tako silno, da si dela formo samo, kot si kleše strugo deroč veletok.

Za Chopinom mi je najbolj ljub Beethoven, ki je vplival name posebno z «Deveto simfonijo». To himno veselja sem slišal pod izvrstnim dirigentstvom Nikischa. Zdi se, da obseva božje oko vse Beethovenove stvari. V njem je pa tudi silna, revolucijska sila. Čutil je v sebi krivico vsega sveta, nosil je v sebi bol vseh trpečih, vpil je v praznino, v puščavo...

«Zakaj si Beethoven tako malo igral?» — Javno sem ga malo igral, ker se mi zdi, da more Beethoven dobro podati le popolnoma zrel mož, poln življenskih izkušenj, ki se je odpovedal vsemu. Dosti sem igral Bacha, a igral sem ga slabo. V meni ni tistega pravega srčnega miru kot ga Bach zahteva, v meni ni tistega zdravja, ki ga je on prepoln. «Nicht Bach, sondern Meer sollte er heissen», je rekel o njem Beethoven. V to morje ne lijejo motne reke, le kristalno čista živa voda se blesti, vsa ožarjena od božjega solnca. Bach ne pozna ekstremov ne divje strasti: vsaka boleť je pri njem utešena. Živel je pač v tisti dobi, ki je dihala iz sebe srečo in zdravje. Mi smo pa otroci trpljenja, otroci nemira. Bolj kot himna transcendentalnosti nam sega v srce boleťna pesem zemlje. Vso ar-

hitektoniko, vso ornamentiko, mogočno plastiko, živo vero in vse veličastje prevpije grozen krik divjega boja današnje dobe. Saj človek ljubi tisto klasiko, a ne občuti je tako, kakor bi jo bilo treba.

Kumar se je potapljal v vedno lepše razpoloženje; prijetna toplina mu je dahnila čez obraz, oči so mu zasijale, sočno so mu žuborele besede.

Moj spomin se je zgubil v labirintu tega vrenja, nič ne ve več kam zagrabiti, kaj držati. Vem samo, da je dal še povdarek pri imenih: Liszt, Schuman, Brahms, Reger, Richard Strauss, da so mu od Rusov pri srcu predvsem Čajkovsky in Skrjabin in da ljubi od Čehov Smetano, Viteslava Novaka in Suka.

Prišla sva na slovensko glasbo. Hitrejša je bila govorica, bolj topla je bila beseda.

Ce hočemo govoriti o slovenski moderni glasbi, moramo začeti pri Kreku. Njegove «Novi Akordi» so pravo razdobje v slovenski glasbi, so kupa, v katero so se stekale vse najzlahotnejše kaplje naše mlade glasbene umetnosti. In kot je Förster ogelni kamen naše cerkvene umetnosti, je Krek temelj našega preporoda; on je tisti, ki naz je pognal v tok sodobne glasbene umetnosti. Na splošno bi lahko razdelili naše sodobne skladatelje v štiri skupine: v religiozne komponiste, ki so izšli iz Försterjeve šole, s Sattnerjem, Hladnikom, Hribarjem, Hochreiterjem, Kimovcem in Premrlom; v romantike — lirike, kjer so najkrepkejše individualnosti: Adamič, Dev, Mirk, Pavčič, Grbec; v romantike impresioniste, kjer kraljuje krepka trojica: Lajovic, Ravnik, Škerjanc, in v ekspresioniste s Kogojem in Koporcem.

«Kdo te je navdušil za slovensko glasbo?» vprašam prijatelj.

— Michl, pevovodja Glasbene Matice v Gorici, ne osebno sicer, ampak s svojimi programi. On mi je odkril največjega našega skladatelja Lajovca. V bogastvo našega samospeva pa me je vpeljal Josip Rijavec. Nismo tako revni, ne!

Čeprav Lajovic ni baš produktiven, je vreden, da ga štejemo na višino Brahmsa, Viteslava Novaka, morda tudi po sorodnosti tehnike z njima. Kot skladatelja samospeva ga lahko primerjamo s Schubertom in Schumanom, v zborovi literaturi pa spada med največje sodobne svetovne mojstre. Njegovo najnovejše simfonično delo (psalem), ki sem ga slišal — žal — samo iz rokopisa pri klavirju, me potrjuje v slutnji, ki je zorela v meni že od nekdaj, da bo on tisti, ki stopi z drznim korakom preko naših blelih poizkusov in postavi prvi mogočni steber slovenske opere.

Od starejših stopa v ospredje Gerbič in posebno Benjamin Ipavec, ki je kot naš Schuman. Bolj naš kot katerikoli drugi izmed naših glasbenikov, je Emil Adamič. Kar nam je Murn ali Golar v beltriji, to nam je on v glasbi, — umetnik s prekrasnimi inspiracijami, prepoln božjega daru za ustvarjanje. Ustvaril je tudi večja orkestralna dela; teh

žal nisem slišal. Vse njegove stvari so objete od diha naše zemlje, so prežete s toplim čuvstvom našega človeka. Izmed mlajših sta izšla iz Lajovčeve šole Ravnik in Škerjanc. Oba sta zelo nadarjena, a medtem, ko je Ravnik silen po čuvstvu, mehak, poln mračnih razpoloženj, a — žal — s šibko tehniko, ima Škerjanc baš nasprotno vrline. Skoda, da se ni posvetil Ravnik kompoziciji in ne pianistki, dasi je tudi kot pianist zelo na glas.

Najekstremnejšo pot hodita pri nas Kogoj in Koporc. Koporc je zelo subtilna duša, rekel bi, da ga je sam eter. Njegova bolehnata kompozicija je kot list v vetru; tehnika pa je pri njem na več mestih prisiljena, da trga najmehkejšo struno razpoloženja, ubije najtišje glasove. Kogoj pa je silen. Njegovo dosedanje ustvarjanje je vulkansko, vino v vretju, ko se čisti. Čuvstvo je pri njem gigantsko močno, a preobloženo je z bogatim, mestoma prisiljenim in nenavadnim ritmom in z najekstremnejšo harmonijo, ki tonaliteto večkrat popolnoma ubije. Njegovi načrti so drzni kot njegov obraz. Zdi se, da je v Kogoju večno živa želja napisati nekaj formalno popolnoma novega. Piše za klavir, pa pozabi, da imamo deset prstov, piše za zbor tako, da omaga pri skladbi celo orkester. Iz najglobljega trpljenja klijejo njegove stvari in vse njegove skladbe bi se dale strniti pod skupen naslov: himna trpljenja. Čeprav so njegove nove skladbe tako silne po čuvstvu, da prenesejo vso njegovo nečisto materijo, niso še cilj, so šele pot, so šele dragoceno izpričevalo njegovega razvoja, oglje, ki se počasi kristalizira v diamant. Tak šele pojde preko mej slovenske domovine. — Neutrudno je govoril dalje. Prešla sva na dirigent in on je govoril o Schalku, o Ernstu Schuchu in drugih; najdalje pa se je ustavil pri Arturu Nikischu, ki ga je imenoval imperatorja med dirigenti.

«In med Slovenci?»

Za trenutek je pomislil, nato je imenoval eno samo ime: Hubad.

— V marsikaterih ozirih gre njegova veljava vzporedno s Krekom; izvrsten organizator je, izboren pedagog, ki je vzgojil marsikatero izredno pevsko moč; a je tudi dober harmonizator narodnih pesmi, dasi bolj akademik kot umetnik. In kot je njegova zasluga, da se je pri nas tako razvilo glasbeno življenje, se vendar ni znal uživeti v najmodernejšo slovensko muziko. Dejstvo je, da naša glasbena produkcija le ni šla vzporedno z lep-slovjem in slikarstvom. —

Odbila je ura. Natakariji so z ljubeznivo vlnudnostjo pehali ljudi na cesto. Moji radovednosti so ostale še tu in tam odprte rane, a luči so že ugašale. Plačala sva in sva šla. Peš sva brodira mrzle valove zraku in molk naju je objemal s svojo mehko.

Počasi je padala zavesa oblakov, skozi nebo so pribodle igle zvezd.

Književnost in umetnost

Dr. Alojzij Res: Dante. — Zbornik ob šeststoletnici smrti velikega genija. Strani X + 304 v 4° in 11 umetniških prilog. Založila Kleinmayr & Bamberg v Ljubljani 1923. (za leto 1921.). Cena elegantni v platno vezani knjigi Din. 160.

Že pred časom naznanjeno in težko pričakovano delo je izšlo. To, da se je porajalo v dveh državah, je izdajo v sedanjih neurejenih razmerah sicer zelo

otežkočilo in tudi znatno zakasnilo, a notranja vrednost in veliki kulturno-zgodovinski pomen zbornika se kaže sedaj v tem večji in tem izdatnejši luči. Urednik je zasnoval delo kot organsko celoto, ki naj v prvem delu zariše ogromno umetniško osebnost Dantejevo, v drugem pa razmerje slovanstva, posebno slovenstva do italijanskega genija. Na podlagi te zasnove si je pridobil poleg slovenskih sotrudnikov najodličnejše italijanske dantologe (med temi moža svetovnoznanega slovesa in

največjega sodobnega italijanskega duha, Benedetta Croceja), ki so mu poslali **izvirne** prispevke. V dejstvu, da so se (prvič po Čopu!) ob istem delu združili slovenski in italijanski duševni delavci, leži poleg literarnega in zgolj umetniškega, neprecenljivi kulturno-zgodovinski pomen Dantejevega zbornika.

Za uvod podaja dr. Res plastično sliko sodobne duševnosti in pomen Dantejevega dela za nas. Vseuč. prof. **Gaetano Salvemini** riše v članku «Dante in politične borbe za njegove dobe» socialno politično ozadje, iz katerega je Dante zrastel, medtem ko knez **Gallarati-Scotti** v «Novem življenju» v živih barvah slika Dantejevo mladost in njega odločilno ljubezen do Beatrike. Zanimiv je prispevek vseuč. prof. **Gvidona Mazzonija**: «Dolce stil nuovo», o «sladkem novem slogu», ki ga je Dante započel in zmagovalno uveljavil ter tako položil temelj razvoju ital. literature. Vseuč. prof. **E. G. Parodi** označuje v prelepem in globokem članku bistvo Divine Commedie kot najsilnejši poem osebne svobode, **Benedetto Croce** pa mojstrsko analizira značaj in enotnost Dantejeve poezije. Sledi **Ušeničnikov** članek «Dante in filozofija», kjer lektor ljubljanske univerze jasno predočuje umovanje ve-likega Florentinca. Prehod v drugi del zbornika tvori izčrpen, doslej najboljši pregled slovanskih prevodov Danteja, ki ga je spisal naš prevajalec Divine Commedie, prof. **Debevec**. **Oton Župancič** je čudovito lepo prevedel peti spev Pekila (Francesca da Rimini). Središče pa tvori obširna **Puntarjeva** študija «Dante in problem Prešernove «Nove pisarije», ki nam odkriva Čopa-dantologa na podlagi doslej še **neznanih dejstev** in priča o zvezi med Prešernovo «sladko» govorico in Dantejevim «dolce stil nuovo». Na tej podlagi prehaja v skrivnosti «Krst pri Savici», ki ga skuša vsestransko osvetliti s paralelami iz Divine Commedie ter s Schellingovo estetiko. O velikem vplivu Danteja na poljsko romantiko piše vseuč. doc. dr. **Vojeslav Mole**, o Dantejevih sledovih med Jugoslovani pa razpravlja dr. **Milko Kos**. Zbornik zaključuje članek rimskega vseuč. prof. **Vittorija Rossija**: «Dante pesnik naroda in človeštva». Kot dodatek je napisal dr. **Fr. Stele** «Opombe k umetniškim prilogam», dr. **Res** je pa za uvod v studij Danteja sestavil prepotrebno bibliografijo najvažnejših del svetovne literature o Danteju, njega spisih in njega pomenu.

To bi bila v kratkem vsebina monumentalnega dela, ki se je ž njim slovenski narod poklonil svetovnemu geniju v spomin šeststoletnice smrti, in na katero smo lahko ponosni. Oprema knjige je taka, kakršne slovensko znanstveno delo doslej še ni imelo.

Anton Fogazzaro: Svetnik. — «Tiskovna za-druga» v Ljubljani je obogatila našo lepo knjigo s slovenskim prevodom slovečega romana «Svetnik» (Il Santo) znamenitega italijanskega romanopsica Antona Fogazzara, ki spada med najboljšo pripovednike italijanskega slovstva in radi svojih visokih umetniških vrlin zasluži, da se tudi naš narod seznanji z njim. — Roman je na indeksu.

Gerhart Hauptmann: Potopljeni zvon. Dramatska bajka v petih dejanjih. Poslovenil Anton Funtek. Avtoriziran prevod. Splošna knjižnica št. 19. V Ljubljani 1923. Natisnila in založila Zvezna tiskarna in knjigarna. Strani 124. Cena broš. Din. 16, vez. Din. 22.

Andersenove pripovedke. Za slovensko mladino priredila Utva. Splošna knjižnica št. 7. V Ljubljani

1923. Natisnila in založila Zvezna tiskarna in knjigarna. Strani 112. Cena broš. 12 Din., vez 17 Din.

Emil Gaboriau: Akt št. 11. Roman, poslovenil E. V. «Splošna knjižnica» št. 8. V Ljubljani 1923. Natisnila in založila Zvezna tiskarna in knjigarna. Strani 536. Cena broš. Din. 22, vez. Din. 28.

Narodne pravljice iz Prekmurja. Priredila Kontler in Kompoljski. Založil «Učiteljski dom» v Mariboru 1923. Z ilustracijami I. Vokiča. Cena 10 Din., vez. 15 Din. — Nar. pravljice se dobe tudi v Narodni knjigarni v Gorici. Priporočamo.

Jaroslav Vrhlicy: Oporoka lukovškega grajščaka. Veseloigra v enem dejanju. Poslovenil dr. Franc Bradač. Splošna knjižnica št. 18. V Ljubljani 1921. Natisnila in založila Zvezna tiskarna in knjigarna. Strani 47. Cena broš. Din. 6, vez. Din. 11.

«**La scuola del confine**». Izšel je prvi zvezek (št. 1.—2.) glasila kr. proveditorata Julijske Krajine. Izhaja vsakega 1. in 15. v mesecu. Vsebina: Učiteljem. Osnovni pouk: Predpisi za uvedbo kr. odloka 1. oktobra 1923. — Verski pouk. — Ministrska okrožnica 11. jan. 1924. — Šolska obveznost. — Predpisi za osnov. šole anektiranih zemelj. — Ukrepi v prilog osnovnih učiteljev. — Zdravstvena skrb v šolah. Urnik v osnovnih šolah. — Okrožnice kr. proveditorata.

Srednješolski pouk. Uvedba odloka 26. jun. 1923, št. 1413 v anekt. ozemlju. — Državna organizacija za telesno vzgojo. — Vzdrževanje srednjih šol v novih pokrajinah. — Dveletni izpopolnitveni tečaj v nekaterih kr. dopolnilnih šolah, (scuole Regie complementari).

Prof. M. Risolo: Duhovna vrednost Gentilejeve reforme. — Beleške, obvestila itd.

«**La scuola del confine**» ima uredništvo in upravnštvo v Trstu, Portici di Chiozza 1, I.

Iz uprave „Novega roda“

Ze lansko leto se je uvedel čekovni promet, da bo plačevanje naročnine rednejše. Vendar poverjeniki premalo upoštevajo namen te praktične olajšave. Samo tisk in papir N. r. stane mesečno nad 1600 L, so pa tudi še drugi stroški. Upravnštvo jih mora kriti, ker so to obveznosti večinoma nasproti zasebnikom in ne med — učiteljstvom.

Vzlic vsem opominom upravnštva dolgujejo poverjeniki N. r. znatne vsote, ki slabe gmotno stanje lista. Pri nekaterih poverjenikih bi bilo treba več vestnosti. Čim večje so zastane vsote, tem težje jih je plačati. Naposled se odzove dolžnik le še na odvetnikov opomin ali na tožbo. Vsekakor meče čudno luč na poverjenika, če je dolžan že nekaj let dvoje, troje stotakov in jih ne plača na različne opomine uprave. Po kakih pravicah zahteva, naj bi se mu to darovalo? «Novi rod» vendar ni dobičkenosno podjetje!

Nerednost s plačevanjem naročnine pri listu bi prestala, ko bi poverjeniki, ki prejmejo mesečno 10 ali več števil, poravnali naročnino najpozneje vsake tri mesece. Naročila pod 10 števil pa naj bi se plačevala 2 krat v letu. To bi bilo upravi v korist, pa tudi v prilog poverjenikom, ki sicer delajo neprijetne dolgove.